

मैथिली-धूर्तसमागम

ज्योतिरीश्वर कविशेषराचार्य

(जोतिक कवि)

मैथिली-धूर्तसमागम

स्नातकः (सक्रोधं संस्कृतमाश्रित्य) — [श्री १३ क]

नो जानाति कुलीनमुत्तमगुणं सत्त्वान्वितं धार्मिकं
नाचारप्रवणं न कार्यकुशलं न प्रज्ञयालङ्कृतं ।
नीचं क्रूरमपेतसत्त्वसहृदयं यस्मादियं सेवते
तत्त्वं सानुगुणः पयोधिसुतया लक्ष्म्या प्रमाणीकृतः ॥

अरे णट्टपरलोत्रा दुट्टवम्भणा ईदिसे
दूसहमज्झणहे पठमं तुमं महाधणं भेक्खिअ कुदो अण-
दो गदुअ अम्हेहिं भिक्खा पत्थिदव्वा ।

॥ विभासरागे ॥

न लइ पथिक तरुण व(ओ^१)सु रे . ।
 एखने हमर गमन नहि दूरे . ॥ ध्रुवं . ॥
 दिवस क × × (१ल्याण) अतिथि (१म)जे तोरा . ।
 चिन्तहि धनिक स (१सं) भोयण(१ल) मोरा . ॥
 भगव देखि [१३ख] अलङ्कार बुझावे . ।
 कविशेषर जोतिक एहु गावे . ॥

मृताङ्गारः—भगवन् ! अस्मदावासोत्तरे सुरतप्रिया-
 नाम मासोपवासिनीति तत्र गम्यतां :

(इत्यभिधाय सत्वरं निष्क्रान्तः ।)

विश्वनगरः—वत्स ! यद्येवं तत्समीहितमेव सम्पन्नं । तदेहि
 तत्रैव गच्छाव ।

(इति परिक्रामतः)

स्नातकः (पुरोऽवलोक्य गन्धमाघ्राय च)—भअवं प्रेक्ष्य
 एकङ्गिआमुत्थमेत्थिआसंयुत्तमहाहन्द कुट्टपरिम-
 लुगारो अग्निमभवणादोणं सेवदि . ता एदं
 ज्जेव सुरअप्पिआए वासभवनं तक्केमि :

विश्वनगरः—विदग्धैव किल मासोपवासिनी किम्बदन्ती

तदाग[१४क^१]=छोपसर्पाव

(इत्येकान्ते स्थितौ ॥)

(ततः प्रविशति सुरतप्रिया)

॥ शाल(सार?)ङ्गीरागे ॥ पणितालताले ॥

अइलि हे (रे^२) मम वासी •

परधना बन्धि खाथि निवासी ॥ ध्रुवं ॥

कुश कमण्डलु पूड़ा साँख ।

काकन बाह गरा रुदराख ।

चाँन्दन वेन्दा लाइ सुललाट ।

पथिक ठकथि वैसलि बाट ॥

आरव आहर धरम मोख ।

मुख समर्थ सवहि सोख ॥

सुनिज — सुरतप्रिया रीति ।

हसइ सिरि गणेशर मन्ति ।

१—एहि स्थलसँ नेपालक पुस्तकालयमे जे संस्कृत-धूर्तसमागम छैक
तकर पृ० ६(क) आरम्भ छैक ।

२—ई अक्षर काटल छैक ।

धम्मो ण इष्ठा(१डो^१) बहुदुखखचेष्ठो(१डो^१)
 मोक्षेण(१मोक्षोनं^१) सोक्खं मम अत्थि संव्वं(१च्चं) ।
 अत्थो समत्थो सयलं(१अलं) विधावं(१दुं)
 अण[१४ख]ङ्गसव्वस्सकलाणिहाणं ॥

रनातकः—(उपसृत्य) । अज्जे एसो भअवं विस्सणअरो
 तुम्हाणं अदिधी(उ)अत्थिदो ॥

सुरतप्रिया (परिक्रम्यावलोक्य च)—कथं भअवन्ता उअस्स-
 प्पामि (उपसृत्य) भअवं(नं^३) पणमामि ।

विश्वनगरः (सप्रमोदं)—अभिलषितभाजनं भूयाः ।

सुरतप्रिया—भअवं तुम्हाणं प^४साएण

विश्वनगरः—एवमचिरादस्तु

सुरतप्रिया—आणवेदु भअवं जं मए कादव्वं दाअव्वञ्च

विश्वनगरः—शुभे किमस्माकमदेयं भवत्या । सांप्रतं भिच्छे-
 (लै^१)व तावत्

१—ई पाठ संस्कृत धूर्तसमागमकेर थिक ।

२—एतए एकटा कोनो अक्षर जे पढ़ल नहि मेल, काटल छैक
 प्रायः ओ “खो” छैक ।

३—ई अक्षर काटल छैक ।

४—‘प’ अक्षर काटि क ‘व’ चढ़ाओल छैक ।

सुरतप्रिया—भञ्जवं^१ कीदिसी भिक्षुका कीदिसीए बेलाए
केत्तिआइं ते अणाजि ।

विश्वनगरः(सहर्ष)^२—श्रूयतां^३
मांसं^४ माषं^५[१५क]पटोलतक्रवटिकावास्तूकशाकं वटः
सिञ्जीवन्यथ मुद्गमत्स्यविदलप्रायः(१) प्रकारोत्करः ।
स्वादिष्टं च पयोधृतं दधि नवं रम्भाफलं शक्करा
सन्निपादिति साध्यतां सुवदने भिक्षा मदीया द्रुतं ॥

बरालीरागे । एकतालीताले ।

भिखिआ मोरि करब रे ।
सुवदनि भिखिआ मोरि करब रे आ ॥ ध्रुवं ॥
मासु माछ बल बटिका सांजवि
सद्य(?) सुनि साग परोले आ ।
मुद्ग दितले परकार कर^६व
सवे सङ्गिनि कहज थोले आ ।

१—ई शब्द संस्कृते पोथीमे छैक ।

२—नीचाँमे शोधिकेँ 'मांसं' लिखल छैक ।

३—एहिठाम 'माषय' पाठ छलैक ।

४—एकटा 'र' लिखिकेँ काटल छैक ।

तहि दिन जनमाओल दधि •
 सुनु सत्वर सोन्ध दूध बड़ घीवे ।
 केरा सङ्गि रस वेद्य(?) युगुताओव
 कविशे[१५क]पर जोतिक एहु^१ गावे ॥

सुरतप्रिया ॥ (विहस्य स्वगतं)—एसो महप्पा अप्पविसज्ज-
 णजोग्गो ज्जेव देवस्स पसाएण सम्पएणो ।
 (प्रकाशं अञ्जलिं बध्वा)

एदं श(१स^२)रीरं विरहेण जुत्तं ।
 पाणा^२ तहा धम्मफलेकसारा ।
 सव्वं तुहाअत्तमुदारकित्ति ।
 का वाहिरे वत्थुणि अत्थि अत्था ॥

ताव अन्तरघरं पविसिअ वीसमीअदु भअवं ।
 अहं उण भिक्खापआरं करोमि ।

स्नातकः (सोत्साहं^३)—भअवं पेक्खेसि (संस्कृतमाश्रित्य)

-
- १—‘हु’ पाँतीक उपर चढ़ाओल छैक । पाँतीमे ‘हि’ लिखल छैक ।
 २—ई अक्षरसभ संस्कृत धूर्तसमागम मात्रमे छैक ।
 ३—ई अक्षरसभ संस्कृत पोथीमे नहि छैक ।

पक्वाः कुन्तलराजयः कटकटाक्षामौ कपोलाबुभा-
वेतस्याः स्तनमण्डलं निपतितं शुष्का नितम्बस्तटी ।
दृक्पातस्मितभास्वि(षि?)तैः शिवशिव प्रस्तौति नेत्रोत्सवं
ब्रूमः किं किं [१६क] करवाम वेति^१ किमियं दुष्टा जरत्तापसी ॥

॥ लरि(लि?)त रागे ॥ एकतालीताले ॥

चल चल चलम्भा विफ(१क)ल तजी
सिद्धा^२महु बोलसि मसवासि राजी ॥ध्रुवं॥
गाल पचकि लवि गेलश्रोक आ ।
तइअओ न छाड़सि अपनु कि मया . ॥
भुषलि किञ्चिनि सन तोहर चान .
कके विहुसि^३ हसि लेसि परान ॥
पडअ पयोधर पाकल बार
सिव-सिव कत करब अनविकार . ।
कविशेषर जोतिक एहु गाव
राए हरसिंह चए रस भाव ॥१२॥

१—ई छवओ अक्षर संस्कृत पोथीमे छैक ।

२—एहिठाम इकार छलैक जे कांटल छैक ।

३—प्रायः एकरा 'सी' बनाए शुद्ध कएल छैक ।

विश्वनगरः (स्नातकं प्रति) — किमसाधुजनोचितं प्रलपसि ।
(सुरतप्रियां प्रति) शुभे गम्यतां प्राकशालां प्रति वय-

[१६ ख] मप्यागच्छन्त एवास्महे

सुरतप्रिया — जं भअवं आणवेदि^१

(इति निष्क्रान्तौ^२)

स्नातकः — भअवं जाव मिकखा सिज्झदि ताव (१ एत्थ)
ज्जेव भअवं टिट्ठदु अहं उण अणङ्गसेणिआए
पउत्ति जाणिअ लहुँ आगच्छामि

विश्वनगरः — वत्स सहैव गम्यतां^३

(इत्युभौ परिक्रामतः)

स्नातकः — भअवं मूलणासअणाविदस्स गेहसणिणधाणे अणंग-
सेणिआए भवणं पत्ति । मए सुदं ता तस्स
ज्जेव अ(णु^४)सारेण अणेसम्हि (अप्रतोव लोक्य .)

१ — एहिठाम 'खिड' लिखि कए काटल छैक ।

२ — संस्कृत पोथीमे 'निःक्रान्ता' पाठ छैक ।

३ — आदर्शमे सन्धि कएल छैक 'मि' ।

४ — ई अक्षरसभ संस्कृत पोथीमे छैक ।

भो भअवं पेक्ख^१ पेक्ख । एसा अणङ्गसेणा बार-
विलासिणी विलोइ(अ^२)दि

विश्वनगरः—तदागच्छाग्रतः एवैनामुसर्पाव

(इत्येकान्ते स्थतौ ।)

(ततः प्रविशति अनङ्गसेना ॥)

[१७क^३] मालवरागे . ॥ एकतालीताले . ।)

कत न कलावति नारि रे आ . ।

अत सुविह नित रूप वटोरि रे आ . ॥ध्रुवं . ॥

सबे सरीर मोर रे आ . ।

तथिहि सहस मुखमण्डल मोरा रे आ . ॥

कनक बराधर बइसि रे आ .

कनकनण्डाइ उगल ससि जनि रे आ . ॥

अनङ्गसेना तसु देखि रे आ .

मुगुध भगव प(र१)लोक उपेखि रे या ॥

१—एहिठाम '२'मात्र लिखल छैक तेँ दोसर 'पेक्ख' जोबल अछि ।

२—संस्कृत-धूर्त्तसमागमक ई पाठ थिक । प्रायः 'इ'हुक स्थानमे
'क' मात्र पाठ छलैक ।

३—एहि पत्रमे तीनिए पाँती छैक ।

बोट

कविशेषर एहु भण रे या
हरि पय भगत गणेशर जान रे आ ॥१३॥

[१७ख^१] स्नातकः (सहसोपसृत्य)—भञ्जवं पेक्ख अणङ्गसेणाए
लावणयलद्धिम

णीलाम्भोरुहपत्तकन्तणअणा सम्पूर्णचन्दाणणा
उत्तुङ्गत्थणभारभङ्गरतणु वेइव्व मज्जेकिसा ।
बाला मत्तगइन्दमन्दगमणा सुन्देरसोहामइ
नूनं पञ्चसरस्स मोहनलदा सिङ्गारसञ्जीवनी ।

विश्वनगरः (स्वगतं .)—

यन्नेत्राञ्चलभङ्गिलङ्गिममयस्मेराननाम्भोरुहा
यत्ने क्रीतविलासहासवसतिर्यत्कर्णरोमोद्गमा . ।
यद्भावेङ्गि[१८क]तलङ्गतां तरलतामालोक्य गोपायति
प्रायस्तत् कथयत्यनङ्गरचनामङ्गे कृशाङ्गी स्थितां ॥

(प्रकाशं)

वत्स सम्यगुपलक्षितं तथा हि ।

यत्तीर्थाम्बुमुखाम्बुजासवरसो नेत्रे नवेन्दीवरे
दन्तश्रेणिनखास्ताक्षतचयो दूर्वा च रोमावली ।
उत्तुङ्गं च कुचद्वयं फलयुगं पात्रं (१त्रांकु^१)कराम्मोरुहं
तन्मन्ये मदनार्चनार्हितमतिः साङ्गोपहारैरियं ॥

(अनङ्गसेनां लक्ष्मीकृत्य)

यत्पूर्वं रचितं तपः प्रतिदिनं या तीर्थयात्रा कृता
यद्भूम्ना पुरुषोत्तमार्चनविधौ चेतः कृतार्थीकृतं ।
य(१त^२)स्यैतत्परमप्रमोदजनकं प्राप्तं फलं कर्मण-
स्तत्किं शास्त्रकथारसेन किमहो स्वर्गेण मोक्षेण वा ॥

(इति कामावस्थां नाटयति ॥)

॥ बरालीरागे ॥ एकताली ताले ॥

जत हरि भगति पुरुषे मन

... ..^३

[१८ख] अरे हमरे तु भेला गो ॥ ध्रुवं ॥

कतहक मोखेँ परम सुख होइ ।

१—संस्कृत प्रतिमे ई छेक ।

२—संस्कृतपोथीक पाठ ई थिक ।

३—ई पाँती अस्या द छेक ।

कतह धेअँन परम पद देइ ॥

की फल जपतपवासहि मोराँ

जजो पाओव सनिधान तोहारा

मुगुध भगव परलोक उपेखी ।

करइ विनति पुनु नागरि देखी - ॥

कविशेषर जोतिक एहु गाव - ।

राय हरसिंह बूझए रस भाव ॥ १४ ॥

॥ नाटशगे ॥ यत्तिताले ॥

चल सरोजसुन्दरनयने - ।

मामनुकम्पय शशिवदने - ॥ ध्रुवं - ॥

राजमरालविदितगमने - ।

रतिपति सब हुतवह शमने - ।

विशलतिकामृदुभुजयुगले - ।

कामकलामथरसकुशले - ॥

कामनिधनकलशपयोधरे - ।

सञ्जतमुनिजनमनमनोहरे - ।

विश्वनगरामिहभजनमिते ।

कविशेषरजोतिक[१६क]भणिते ॥ १५ ॥

॥ कानलरागे ॥ प्रतितालताले ॥

(स्नातकनृत्य • ॥)

हरि हरि हरि न सुधेश्रान • ।
 थापहि थीर भगव गेश्रान • ॥ ध्रुवं • ।
 हमरि दारा कतहु जानी • ।
 तेजहि तासु अनुबन्धक हानी • ।
 खन एक रतिरङ्गतरङ्गे • ।
 छाड़ गोसाजी जुवतिसङ्गे • ।
 कुलिश कठिन दण्डपहारे ।
 भगवचरित योतिक भासा ।
 सुनिजे मन्ति गणेश हासा ॥ १६ ॥

स्नातकः (सवैराग्यं) ॥ (आत्मगतं^१)-एसो लम्पलो उन्दुरुविश्वरे
 सप्पो विश्व पइट्टो । भोदु । जुत्तिपहाणेहिं बअणेहिं
 णिवारइस्सं (प्रकाशं) भअवं तुमं उपेक्खिदसंसार-
 सोक्खो मोक्षेक्कपरायणो कधं एआरिसे मअति-
 एहासरिसे पलिअ अप्पाअणं वावादेसि । णिअ-
 तीअदु इमादो दुट्ठगणिजापसङ्गमादो त्ति ॥

विश्वनगरः [१६ख] (साधकं)—रागे (१वत्स न) एवं परयसि

यावदृष्टिर्मृगाक्षीणां नो नरीनर्ति मङ्गुरा ।

तावज्ज्ञानवतां चित्ते विवेकः कुरुते पदं ॥

अनङ्गसेना (विहस्य)—भअवं धणाधीणो × (क्खु) अअं
जणो त्रात्किं (१स्व अश्वणोताकिं) एत्थ अरणरु-
दिअं कदुअ अप्पाणअं विलम्बेँसि

विश्वनगरः—प्रिये सन्यासिनामस्माकं कुतोऽर्थसम्पत्तिः ।
तम्मच्छरीरेणैव यथासुखं विनियोगः क्रियतां ।

(सानुरागं)

बाले मृणालदलकोमलबाहुदण्डे
चण्डे प्रसन्नवदने मयि देहि दृष्टि ।

एष त्वदीयवदनांबुजकृष्टचेता
दीनो यतिः सपदि मञ्जति कामसिन्धौ ॥

(इति कामावस्थां नाटयति)

स्नातकः—भो भअवं तुमं उपेक्खिदसंसारसोक्खो (इत्यादि
पठति)

अनङ्गसेना (संस्कृतमाश्रित्य पठति)—भगवन्नलमत्रात्यन्तानुब-
न्धेन यतः

वागर्थं परिगृह्य मोक्षपदवीं ध्यायन्ति निर्म्मत्सराः
बालप्रौ[२०क]दकुलीनवृद्धविषये सर्वत्र साधारणाः ।
रागद्वेषममत्वकर्षितधियो वेश्याः सुरा भिक्षवो
वस्तुं नन्वपि नित्यमित्यहह किं कामार्णवे मञ्जसि ॥

विश्वनगरः—प्रिये गृहाणास्मच्छरीरं

(इति तां अञ्चले धारयति)

स्नातकः (सहसोपसृत्य)—अरे णट्टपरलोआ दुट्टपरिवाअआ
एसा अम्हपरिग्रहेण तुह पुओहु होदि

विश्वनगरः—धिङ्मुख एषास्मद्वधूस्त्वद्गुरुपत्नी मातृतुल्या
च तत् किमेनामनुबधासि

स्नातकः(सक्रोधं)—अरे (रे^१) लम्पला एवं भणन्तवस्स
दण्डपहारेण पक्कमालुरफलं विश्र मुण्डं (दे^१)
थोत्थरं करइस्सं

(इत्यन्योन्यं कलहं कुरुतः)

अनङ्गसेना (स्वगतं)—कथं धुत्तहत्थपलिदम्हि । भोदु एवं
 ताव (प्रकाशितं ।) (?प्रकाशं) भो महामाश्रधेया
 तुमं एआरिसे महाविवादे असज्जाहमिस्सो
 पमाणीकरीअदु

विश्वनगरः—प्रिये एवं भवतु

स्नातकः—पिए दहटङ्कआ मए दा[२०ख]दच्चा ता तं गेएिह-
 अ मह मणोहरं संपादेहि ।

(इति ग्रन्थि दर्शयति)

विश्वनगरः—अलं दर्शनेनागच्छाव .

(इति निष्क्रान्ताः सर्वे)

प्रथमोऽङ्कः ॥

(ततः प्रविशति असज्जातिमिश्रो विदूषकश्च ॥)

शालङ्कीरागे ॥ यतिक त्रिताले ॥

आगम वेद किछु किछु जानिअ .

परक वित्त धन्धि घर आनिअ ॥

चलक कोटे ओ (?उ)तरासइ(?हु?ङ्ग)

धोती गरुअ उम्भोस देख(?।)वे ।

सबइ चाहि बड़ सोति बोलाइ

अपइ(?अपजस) गह के मुह बावे ॥

असत बोलि उपसरपन

लाइअ परके पाणिअ गारी ।

हरि सिर गाहु विरुनि धन

आनिअ बयाल हकारिअ दारी ॥

भणे कविशेपर सुनहु रे

लोक हे ओभा दरसन देवे ।

महोमन्ति जीवतु गणेशर(?गणेश रे)

तीस बीस भणे कवे ॥ १७ ॥

असज्जातिः (सप्रमोदं •) ॥

त्रैलोक्ये भोजनं श्रेष्ठं ततोपि सुरतो[२१क]त्सवः ।
भोजनं वास्तु वा नास्तु जीवनं न रतं विना ॥

वत्स बन्धुवञ्चक आगच्छ अधीश्व

विदूषकः—यं मिस्सो आणवेदि

असज्जातिः—

यद्वासावत्तूपानं यदलसनयनालोकनं केलिरङ्गे
तस्मादप्यङ्गसङ्गः कुचकलससमुत्पीडने वाहुमङ्गिः ।
एतत्संसारसारं कुरु निजहृदये निर्विकल्पैककल्पं
किन्ते कार्यं विवादकथितमतिश्रुतग्रन्थकन्थाभरेण ॥

विदूषकः—भो मिस्स पराङ्गणासंभोगादो पि परमन्दिरे सन्धि
कल्पिअ जं अतथो हरीअदि तं ज्जेव तिहुअणसारं
पेक्ख

किं वाणिज्जेण कज्जं निअधनविलअं तं कखु काऊण दुक्खं
किम्वा कज्जं किसीए पसुवसुणिअमाआस णिकज्जिदोए ।
किम्विज्जाए फलं वा मरणसमसमुप्पणं चिन्ताउलाए
एक्कं तेलीअसारं परधनहरणं जूअकीलासुहअ ॥

ता एत्थ धुत्तउरणअरेप्राजादि[२१ख]सो तुमं गुरु
तादिसो अहं सिस्सो संबुत्तो .

(गोपयन्मनांस्वकं विन्दुः । ७६ : तत्पुत्रोऽपि)

असज्जातिः (सवैराग्यं) । अहो नगरेस्मिन्निरुपधिजीवनतया-
स्मद्विधश्रोत्रियाणां स्थितिः यतः दिनाष्टतयादारभ्य
न कश्चिन्न्यायवादी न कपटश्राद्धप्रतिलम्भी न
गणिकाजनालापः

(नेपथ्ये)

भो-भो विज्ञायतां असज्जातिमिश्रस्य न्यायकरणार्थं
वादिनौ द्वारि वर्त्तन्ते

(२) (३) (४) (५) (६) (७) (८) (९) (१०) (११) (१२) (१३) (१४) (१५) (१६) (१७) (१८) (१९) (२०) (२१) (२२) (२३) (२४) (२५) (२६) (२७) (२८) (२९) (३०) (३१) (३२) (३३) (३४) (३५) (३६) (३७) (३८) (३९) (४०) (४१) (४२) (४३) (४४) (४५) (४६) (४७) (४८) (४९) (५०) (५१) (५२) (५३) (५४) (५५) (५६) (५७) (५८) (५९) (६०) (६१) (६२) (६३) (६४) (६५) (६६) (६७) (६८) (६९) (७०) (७१) (७२) (७३) (७४) (७५) (७६) (७७) (७८) (७९) (८०) (८१) (८२) (८३) (८४) (८५) (८६) (८७) (८८) (८९) (९०) (९१) (९२) (९३) (९४) (९५) (९६) (९७) (९८) (९९) (१००)

असज्जातिः (विश्वनगरस्नातकौ निरीक्ष्य स्वगतं) कथं अनर्थान्तरं
आपतितं (प्रकाशं) भगवन्नागन्तुका वयं तत्रात्र
मिक्षावसरः

विदूषकः—भो मिस्स एदे ज्जेव वादिणो एदाणं विवादं
विचारेदु मिस्सो

असज्जातिः (सहर्षं सगर्वञ्च) —आसनमुपनीयतां भगवते

[२२क] स्नातकाय च ।

(विदूषकः तथा कृत्वा सर्वानुपवेशयति ।)

असज्जातिः—कोथी कः प्रत्यर्थी च

स्नातकः—भासाए अहं अत्थी . गीअलकरणे पथ्यर्थी^१ भअवं

असज्जातिः—न्यायवादिनः प्रथमतो निकरः पश्चाद्भाषोत्तरे
तत्क्रियतां भाषोत्तरे

विश्वनगरः—अयमस्मत्सन्यासदण्डो निकरः

स्नातकः—एदं मे इन्द्रासणकोलिअं गीअरकरणे पविणीअदु

असज्जातिः (सगौरवं गृहीत्वा सप्रमोदं गन्धमाघ्राय च)—किञ्चि-
द्विनियुज्यते

निद्राकरं दोषविनाशहेतु

क्षुधाकरं बुद्धिविकाशकश्च ।

इन्द्रासनं कामकलानुकूलं

लब्धं मया दैववशादिदानीं ॥ [२२ख]

१—इ शब्द संस्कृतपोथीमे नहि छैक ।

विश्वनागरः—

स्वाधीनयौवना सुभ्रूः

सा मान्या सर्वकामिना ।

अस्माभिरियमाक्रान्ता

मदीया तेन वल्लभा ॥

असज्जातिः (भाषां भूमौ लिखित्वा स्नातकं प्रति) स्नातक

त्वमुत्तरं कुरु ।

स्नातकः—

एसा पुव्वं मए दिट्ठा दाउण दशटङ्कया

आणीदा अ मदिं दाइ मदीया येन वल्लहा ॥

(असज्जातिः उत्तरमभिलिखति)

विदु • भो मिस्स पेक्ख पेक्ख अणङ्गसेणाए लावणलच्छि

मअलल्लणविम्बफुरन्तमुहो

णअणुप्पलचञ्चलकेलिणिही

थणभारणआ अइमज्झकिसा ।

पठमोदिअचन्दकलासरिआ

असज्जातिः (अनङ्गसेनामालोक्य)—अहो • निम्मीयावैदग्धी

विधातुः तथा हि [२३क]

नीलोलसल्ललितखञ्जनमञ्जुनेत्रा

सम्पूर्णशारदकलानिधिकान्तवक्त्रा ।

बाला जगत्रितयमोहनदिव्यमूर्ति-

र्मन्ये विभाति जगति स्मरवीरकीर्तिः ॥

भो वादिनावेषा विवादाध्यासिता अनङ्गसेना जय-
पराजयं यावन्मध्यस्थस्थाने स्थाप्यताम् । एवंविध-
माध्यस्थे त्रयमेव नृपतिव्यवस्थापिता मध्यस्थाः ।

(अनङ्गसेनामानीय स्वसन्निधावुपवेश्य तदीयकरैः)

हृदयं(?) निधाय सप्रमोदं)

विकचकमलकोषश्रीरियं काम्यकान्ति-

हिमकरकरजाताच्चन्द्रकान्ताद्धि शीतः ।

मृगमदधनसारामोदसौरभ्यभंव्यो

हरति मदनतापं कोमलः पाणिरस्याः ॥

(क्षणं विचार्य पुनरुच्चैर्विहस्य)

भो वादिनावेतद्राज्यक्षेत्रे धूर्तयोरिव युवयोर्विवादः

तथा हि

नैषा त्वदीया भवतोपि नय
मत्सं[२३ख]निधिष्ठा सुभगा मदीयं ॥
स्वप्नेपि पूर्वं मयि ज्ञातकेलि-
स्ततोपि हेतोः खलु वल्लभा मे ॥

देशापरागे ॥ एकतालीताले ॥

तोहरि ओ नहि के सनातक भगव
तोहरि नहि नारी ।
हमरिए हमरा लग अछ वैसलि
परतप हलिअ विचारी ॥ ध्रुवं ॥
परुकाँ सपने हमे अवलोकलि
हमरि तेहि के न जाने ॥
हारल भगव सनातके दुहु जने
तन्हि असजातिक थाने ॥
कविशेषर जोतिक एहु गावे
राए^१ हरसिंह बुझ भावे ॥१८॥

विदूषकः (अनङ्गसेनामालोक्य जनान्तिकं) । एसो भिस्सो बुद्धो

१—एहिठाम एकटा विचित्र एहन चिन्ह छैक बकर अर्थ नहि लागल ।

भञ्जवं णिद्वणो सणादगे मिच्छारअणो ता एदाणं
समागमं परिहरिअ । अम्हसमागमेण तुम्ह योव्वणं
सफलं भोदु

(इत्यात्मा [२४क]नं दर्शयति)

अनङ्गसेना (सस्मितं)—कथं धुत्तसङ्गतए फलहलणं सम्बुत्तं
विश्वनगरः (सवैराग्यं) ॥

॥ कोलावरागे . ॥ परिम च(?)ताले . ॥

अरे रे सनातक तोरिहि कुमान्ति . ।
अनङ्गसेना हरि लेल असजाति ॥ध्रुवं॥
कतए विचार कराओल आनि . ।
जन्हिक चरित सुन मूलनाशक जानि ।
हेरित हि हरि धन लए गेल चोर . ।
हाथक रतन हरायल मोर . ।
कके होएबह हरि अनुरागे . ।
जोंकक आग गोतल न लागे . ।

(कविशेषर जोतिक एहु गाव ।)

राय हरसिंह बूझए रसे भाव ॥१६॥

विश्वनगरः---वत्स दुराचार न हि जलौकसामङ्गे जलौका
लगति । मूलनासकस्यायम्बिचारः तदेहि सुरतप्रिया-
स्थानं गच्छाव

(इति निष्कान्तौ द्वाविति ॥)

॥ प्रविश्य [२४ख] पटीक्षेपेण मूलनाशकः ॥

॥ धनछीरागे ॥ एकतालीवाले ॥

हमे मूलनासक नाउ

हमे खलनाशक न ×

× × हमर × × × × ×

जीव एति दिवस परमाउ ॥ ध्रुवं • ॥

बहुल मानुस मोख लाउ

जर जाउ(१आयु) भेल

कतोक थकरब साख ।

× × × × निकान्दलि

आजे मुइल मोर मतार ॥

खउर वार सब हमोहि हकारण

आनल उन रे आउ ।

केतु म्वाड (१चाण्ड).....

जनमे नछतक जाए ।

मोरि न कसो हनि काँत चोट रे ।

काति खण्डाक धारे

मोरि थक तीवर वसिए गेल

खर मोर मोख दुषाव ।

कटइते जोएल निरस जोअहि (जोअहि)

आचलि दिठ एह विवाद

कविशेषर जोतिक एहु गाव ए

राए हरसिंह बुझ भाव ए ॥२०॥ [२५क]

(॥ इति परिक्रम्य ॥ सुहूर्त चोदय प्रकाशः)

अले ले अणङ्गसेणिए जाणिदे तुम्ह चलिदं जं वालं

वालं कअमअणमन्दिर (कखोल) बेअण पत्थन्ते

बहुवालं हगे तए (प?) आसिदे ता शंपद पयच्छ ॥

अणधा लाअदोहाई दोइस्सं

अनङ्गसेना—मूलनासअ संपदं ज्जेव असज्जातिमिस्सादो

अप्पाणो दाइस्सं ॥

विदूषकः ॥ को एसो

असज्जातिः—आः किं एष भगवद्गोचरः । पश्य

छिन्नौष्ठनासो गलगण्डमश्रो

वामाक्षिकाणो गलितैकहस्तः ।

शिलीपदव्यापृतदक्षिणाङ्घ्रिः

स मूलनाशः किल नापितोऽसौ ॥

(मूलनाशकश्च सहसोपसृत्य सर्वेषां सप्रमाणमादर्शं दर्शयति ॥)

[२५ख] असञ्जातिः—मूलनाशकं क्रियतामस्माकं नखलोम्नां
परिष्कारः ।

मूलनाशकः—भो मिस्स पठमं पत्रच्छ ।

असञ्जातिः—मूलनाशकं किमर्थं

मूलनाशकः—भो यदि तुमं पलिकखलन्ते । पठमं ज्जेव
मल्लिशशि ता वेअणं केण प्रतिपिट्ठं

असञ्जातिः—अलं परिहासेन गृह्यतामिदं

(सगौरवं गृहीत्वा सप्रमोदं आघ्राय किञ्चित्
विनियुज्य मिश्रस्य चरणयोर्बन्धनं कृत्वा व्यापारं
नाटयति)

असज्जातिः (सवेदनं) —

दलति हृदयमेतत् मोहमम्येति चेतः
स्फुटति सकलदेहे कीकसग्रन्थिसन्धिः ।
विरम विरम शिल्पान्मूलनाश त्वमस्मात्
शिव शिव शिव सद्यो जीवितं त्रुट्यतीव ॥

(इति मोहमुपगतः)

परिशिष्ट
धूर्तसमागम-प्रहसनम्
ज्योतिरीश्वर

॥ अथ धूर्तसमागमः ॥

॥ प्रस्तावना ॥

हर्षादिभोजजन्मप्रभृतिदिविषदां संसदि प्रीतिमत्या
श्वश्वान्मौलौ पुरारेदुहितपरिणये साक्षतं चुम्ब्यमाने ।
तद्वक्त्रं मौलिवक्त्रे मिलितमिति भृशं वीक्ष्य चन्द्रः सहासः
दृष्ट्वा तद्वक्त्रमाशु स्मितसुभगमुखः पातु वः पंचवक्त्रः ॥

अपि च ॥

वक्त्रांमौरुहि विस्मिताः स्ववकितां वक्षोरुहि स्फारिताः
श्रीणीसीमनि गुम्फिताश्चरणयोरक्ष्णोः पुनर्विस्तृताः ।
पार्वत्याः प्रतिगात्रचित्रगतयस्तन्वन्तु भद्राणि वो
विद्धस्यान्तिकपुष्पसायकशरैरीशस्य दृग्भक्तयः ॥

नान्द्यन्ते सूत्रधारः ॥

यदद्य

नानायोधनिरुद्धनिर्जितसुरत्राणत्रसद्वाहिनी-
नृत्यद्भीमकवन्धमेलकदलद्भूमिश्रमद्भूधरः ॥

अस्ति श्रीनरसिंहदेवनृपतिः कर्णाटचूडामणिर-
दृष्यत्पार्थिवसार्थमौलिमुकुटन्यस्ताडि घृपङ्केरुहः ॥

तस्योद्युक्तभुजप्रतापदहनज्वालानिरस्तापदो

राजः सर्वगुणानुवादपदवीविद्योतनाचार्यकः ।

यो धीरेश्वरवंशमौलिमुकुटो दातावदाताशयस्-

तस्य श्रीकविशेखरस्य कविता मच्चित्तमालम्बते ॥

तदनेन सकलसंगीतविशेषविद्योतनाभिनवभरतेन पुरमथन-
पदारविन्दद्वन्द्ववन्दारुकरपल्लवेन निखिलभाषोपभाषाशुभभावुक-
सरस्वतीकण्ठाभरणेन अनवरतसोमरसास्वादकषायकण्ठकन्दली-
नरीनृत्यमानमीमांसामहोत्सवेन रामेश्वरस्य पौत्रेण तत्रभवतः
पवित्रकीर्तध्रीरेश्वरस्यात्मजेन महाशासनश्रेणिशिखरभ्रामत्पल्ली-
जन्मभूमिना कविशेखराचार्यज्योतिरीश्वरेण निजकुतूहलविरचितं
धूर्तसमागमनाम प्रहसनमभिनेतुमादिष्टोऽस्मि । तस्य चादिष्टमवश्य-
मिष्टं मालतीमालेव मया शिरोधरणीयं ॥ तथा हि—

कर्पूरन्ति सुधाद्रवन्ति कमलाहासन्ति हंसन्ति च
प्रालेयन्ति हिमालयन्ति करकासारन्ति हारन्ति च ।

त्रैलोक्यांगणरंगलङ्गिमगतिप्रागल्भ्यसंभाविताः

शीतांशोः किरणच्छटा इव जयन्त्येतर्हि तत्कीर्तयः ॥

अपि च—

के नार्चिता दिविषदः कति न द्विजेशाः

संतर्पिता न कवयः कति पूजिता वा ।

के चार्थिनः प्रतिदिनं न कृताः कृतार्थासि

त्यागप्रसादपटुना कविशेखरेण ॥

तत् प्रेयसीमाहूय संगीतकमवतरामि ।

नेपथ्याभिमुखमवलोक्य

आर्ये इतस्तावत् ।

॥ प्रविश्य नटी ॥

अज्ज एसम्हि । आणवेदु अज्जो । को णिओओ पसाई-
करीअदुत्ति ॥^१

॥ सूत्रधारः ॥

आर्ये अपि न जानासि ?

यश्चत्वारि शतानि बन्धघटनालङ्कारभाञ्जि द्रुतं

श्लोकानां विदधाति कौतुकवशादेकाहमात्रे कविः ।

^१आर्य एवास्मि । आशापयत्वार्यः । को नियोगः प्रसादीक्रियतां इति ।

ख्यातः क्षमातलमण्डलोष्वपि चतुःपष्टेः कलाया निधिः
संगीतागससागरो विजयते श्रीज्योतिरीशः कृती ॥

तद्विरचितं धूर्तसमागमनाम प्रहसनमभिनेतुमारब्धमिति गीयतां
नाट्योचितं किञ्चित् ॥

॥ नटी ॥ सविनयं

आणवेदु अज्जो को एत्थ पबन्धे पहाणो रसो जं
उद्दिसिअ गाइस्सं ।^१

॥ सूत्रधारः ॥

ननु प्रोत्फुल्लमालतीमकरन्दसान्द्रासोदमत्तमधुकरभङ्गारमु-
खरो वसन्तः संततो ज्जृम्भितानङ्गशृंगार एव । तथा हि

विकसितनवमल्लीकुञ्जगुञ्जद्विरेफः

कुसुमितप्रहकारश्रेणिनिर्यत्परागः ।

प्रमुदितपिककण्ठप्रोच्छलन्मङ्गलश्रीर्-

अपहरति मुनेरप्येष चेतो वसन्तः ॥

॥ नटी ॥

मलआणिल चालिअचूअवणो

कलकण्ठसराहिदकामिअणो ।

^१आज्ञापयत्वार्यः कोऽसि न प्रबन्धे प्रधानरसो यमुद्दिश्य गास्यामि ।

मअरन्दविमत्तशिलीमुहओ
सुरहीकिदसच्चदिसामुहओ ॥

एसो वसन्तमासो मुणिअणसत्थस्स राअरहिदस्स ।
उम्मूलिअ गरुधीरं करेइ वम्महवसं हिअअं ॥^१

इति । गीयते नेपथ्ये

दण्डकमण्डलुमण्डितहस्तः
सुललिततिलकविभूषितमस्तः ।
अयमुपसर्पति जंगमलोभश-
चलकाषायपटार्पितशोभः ॥

अज्ज को एसो परिक्खलन्तणिद्धोअकसाअवसणो दण्ड-
कुण्डिआहत्यो धुत्तो विअ इदो तदो विलोएन्तो दीसदि ॥^२

^१मलयानिलचालितचूतवनः । कलकण्ठस्वराद्दृतकामिजनः ।

मकरन्दविमत्तशिलीमुखकः । सुरभीकृतसर्वदिशामुखकः ।

एष वसन्तमासो मुनिजनसार्थस्य रागरहितस्य ।

उन्मूल्य गुरु धैर्यं करोति मन्मथवशं हृदयं ॥

^२आर्य क एष परिक्खलन्निर्घातकषायवसनो दण्डकुण्डिकाहस्तो धूर्त इव
इतस्ततो विलोकयन् दृश्यते ॥

॥ सूत्रधारः ॥

आर्ये ।

यः श्रूयते जनमुखात् तुरगक्रियावान्
 आचारधर्मरहितो गणिकाविलासी ।
 दीर्घोर्ध्वपुण्ड्रककमण्डलुदण्डलक्ष्यः
 पुष्पाति विश्वनगरः किल दम्भमुग्रं ॥

तदेतस्य दर्शनं दूरत एवाहरणीयं ॥

इति निष्क्रान्तौ ॥

॥ इति प्रस्तावना ॥

॥ प्रथमोऽङ्कः ॥

ततः प्रविशति यथानिर्दिष्टः स्नातकेनानुगम्यमानो विश्वनगरः ॥

॥ विश्वनगरः ॥ ॥ सनिर्वेदः ।

हृदयकमलमध्ये निर्गुणो निष्प्रपञ्चस्

त्रिभुवनपतिरेको ध्यायते योगिभिर्यः ।

तमेहमजरमाद्यं ज्ञानमात्रैकवेद्यं

मधुमथनमुदारं संततं चिन्तयामि ॥

॥ स्नातकः ॥ समन्तादवलोक्य स्वगतं

‘अहो रमणीयदा वसन्तस्स । जदो

उन्मीलन्तं प्रसूनं रश्मिकुसला छप्पदा वम्भहन्धा

कन्तारङ्गाणुरक्ता महुरसभवित्रं साणुरात्रं पिबन्ति ।

‘अहो रमणीयता वसन्तस्य यतः—

उन्मीलत् प्रसूनं रतिरसकुशला छप्पदा मन्मथान्धाः

कान्तारङ्गानुरक्ता महुरसभवितं सानुरात्रं पिबन्ति ।

उद्गायन्ति स्फुरन्तस्त्रिभुवनजयिनः कामरागस्य कीर्तिं

संवित्तिं हारयन्तः प्रियजनविरहे कोकिलाः कामिनीनां ॥

उग्गाश्रन्ति पुरन्ता तिहुश्रगजङ्गो कामरात्रस्सकिर्ति
संविर्ति हारश्रन्ता पिश्रश्रगविरहे कोदलाकामिणीर्ग ॥

अपि च ।^१

जे कप्पूरं हरन्ता कमलवणसिर्णि लोलश्रन्ता सहाव ।
साहाश्रो कम्पश्रन्ता निहुश्रगसुहृथा चन्दगार्ग वगार्ग ।
ते कन्दप्पस्स मिच्चा रइतणुरमणी केलिदप्पं कुरणन्ता ।
तेल्लोश्रं मोहन्ता मलश्रसिहरिणो सीश्रला वान्ति वाय्या ।
त कथं एसो अइदूसहो वसन्तसमश्रो मए एकसरीरेण
सहिदव्वो ॥

इति वैमनस्यं नाटयति ।

॥ विश्वनगरः ॥ स्नातकं निर्वर्त्य

अथे दुराचार कथमद्य चिन्ताभारनतकन्धरोऽन्यादृश इव
दृश्यसे । तथा हि

^१अपि च । ये कप्पूरं हरन्तः कमलवनश्रियं लोडयन्तः सभावं । शालाः
कम्पयन्तो निधुवनमुखदाश्चन्दनानां वनानां । ते कन्दर्पस्य मित्राणि रतितनु-
रमणीकेलिदर्पं कुरणन्तस् । तेल्लोश्रं मोहयन्तो मलयशिलहरिणः शीतला वान्ति
वाताः ॥ तत् कथं एष अतिदुःसहो वसन्तसमयो मया एकशरीरेण सोढव्यः ॥

निःश्वासे पीवरत्नं वपुषि सुतनुता शून्यता दृष्टपाते ।
 वक्त्रेन्दौ धूपरत्नं गतिषु विधुरता चेतसि स्नानता च ।
 चेष्टा नैवेद्यते ते यदधिकविकलं रूपमासादितस्त्वं ।
 तन्मन्ये पञ्चबाणस्तिरयति भवतो धीरतां पूर्वरूपां ॥

॥ स्नातकः ॥ सलज्जमधोमुखः स्थित्वा

‘भयानं अदिलज्जाकरं कथु एदं । ता ण जुत्तं तुम्ह पुरदो
 पयासिदं’

॥ विश्वनगरः ॥

न दोषः स्वरूपाख्याने । तत् कथ्यतां ॥

॥ स्नातकः ॥ सप्रणयं

‘भयानं अज्ज मए महापहादे णअरपोक्खरिणीपरिसरे

‘भगवन्नतिलज्जाकरं खलु एतत् । तन्न युक्तं युष्माकं पुरतः प्रकाश-
 यितुं ।

‘भगवन्नद्य मया महाप्रभाते नगरपुष्करिणीपरिसरे उपहसितसुरनागरी-
 रूपसम्पत्तिरनङ्गसेना नाम वारविलासिनी विलोकिता । ततः प्रभृति सर्वगतां
 तामेव प्रेक्षे ।

उबहसिदसुरणाश्ररीरुवसंपत्ती अणङ्गसेणा णाम वारविलासिणी
विलोडदा ॥ तदो पहुदि सव्वगदं तं ज्जेव पेक्खामि ॥

॥ विश्वनगरः ॥ सहस्ततालमुच्चैर्विहस्यं

वत्स अद्य मयापि तत्रैव सुरतप्रिया नाम मासोपवासिनी
दृष्टा । तामनुसंदधानोऽहमपि मर्मभेदिना कामवाणेन संदलित
एव । तथा हि

आकाशे लिखितेव दिक्षु खचितेवाकीर्णरूपेव च

दृक्पद्मप्रतिबिम्बितेव मनसि श्लिष्टेव बद्धेव च ।

सा मच्चित्तपरोरुहे मधुकरीवात्यन्तभावोत्तरा

कान्ता कान्तावलासवासवसतिः क्वास्तीति न ज्ञायते ॥

उद्ध्वमवलोक्य

वत्स मध्याह्नमारूढो भगवान् सहस्रांशुः । तथा हि

दिक्चक्रं मृगतृणया कवलितं व्योमापि भात्वत्कर-

द्धायाभिश्रुतितं तुषानलकणप्रायाश्च भूरेणवः ।

पान्थाः पल्लवसंकुलद्रुमलताकुञ्जोदरे शेरते

मज्जत्कुञ्जरपानलोहितजलाः क्षुभ्यति तोयाशयाः ॥

तद्भिन्नाकरणार्थमत्रैव कमपि गृहमेधिनमनुसराव ॥

॥ इति पराक्रमतः

॥ स्नातकः ॥ अग्रतोवलोक्य

१ भो भअवं पेक्ख पेक्ख विहिदभअवन्तजणमुण्डसरिच्छ-
बहुअरमहिसीखम्भसोहन्तचउस्सालं इदोतदोसंचरन्तवालगोच्छ-
सोहिदं पीणुत्तुङ्गत्थणालसपरिक्खलन्तमन्दसंचाररमणिज्जा-
वासपरिसरसांचरन्तचेलिआसमूहं कस्स वि महाधणस्स वासभअणं
विलोईअदि ।

२ भो भो णाअरा कस्स इदं वासभअणं ॥

इति पठति । नेपथ्ये

लक्ष्मीविवर्तरसविघ्नतसर्वभोगः ।

शश्वत्प्रकीर्णधनचिन्तितवीतनिद्रः ।

१ भो भगवन् प्रेक्षस्व प्रेक्षस्व विहितभगवज्जनमुण्डसदृशबहुतरमहिषीस्तम्भ-
शोभमानचतुःशालं इतस्ततः संचरद्वालगोवत्सशोभितं पीनोत्तुङ्गस्तनालसपरिस्त्र-
लन्मन्दसञ्चाररमणीयावासपरिसरसञ्चरच्चेटिकासमूहं कस्याणि महाधनस्य वास-
भवनं विलोक्यते ॥

२ भो भो नागराः कस्यैदं वासभवनं ।

॥ ॥ अग्राह्यनामकतया भुवि यः प्रसिद्धः
तस्यैतदाश्रमपदं पुरतो विभाति ॥

॥ स्नातकः ॥ अग्रतो गत्वा पुनः

॥ भो भो णाश्रमा कस्स इदं वासभश्रणां

इति पठति । पुनर्नेपथ्ये लक्ष्मीत्यादि

॥ विश्वनगरः ॥

आः क एष नामग्रहणे भवतो निर्वन्धः । अथवा
यद्वा तद्वास्तु श्रूयतां । मृताङ्गारठक्कुरस्याश्रमोयं ।
वत्स अलं विलम्बेन । वासाभ्यन्तरं प्रविशाव ॥

इत्यावासप्रवेशं नाटयित्वा एकान्ते स्थितौ । ततः प्रविशति कश्मलवेशौ
मृताङ्गारः

॥ मृताङ्गारः ॥

व्ययशीलः कुवेरोपि कामं याति दरिद्रतां ।
अपि प्राणाः प्रदातव्या नार्थिभ्यो धनिकैर्धनं ॥

॥ स्नातकः ॥ उपसृत्य

१भो महाबल्लण भगवन्तो विस्सणअरचरणा तुम्हाणं गेहे
भिक्षुं भुज्झिदुं इच्छन्ति ॥

। मृताङ्गारः ॥ स्वगतं

अहो दुर्दैवमस्माकं यदेतान् सकलनगरीयाद्यलोकान् विहा-
मय्येव पतितो धूमकेतुः तत् कः प्रतीकारोद्य भविष्यति ॥

इति विचिन्त्य तावत् प्रकाशं सविनयं

स्थाने यस्य चरन्ति भैक्ष्यमनघाः स्नेहेन युष्मादृशः

स स्यादच्युतमूर्तिसेवनवशाद्धन्यः पवित्रालयः ।

किंत्वस्मत्प्रतिवेशिविप्रवनिता आतृप्रसक्ताङ्गना

दूती प्रसवेति सूतकमतः स्थानान्तरं गम्यतां ॥

॥ विश्वनगरः ॥ स्वगतं

अहो दुरात्मनोस्य व्याजव्यवहारः । भवतु वा । तत्
प्रबोधयामि ।

१भो महान्नाल्लण भगवन्तो विश्वनगरचरणा युष्माकं गेहे भिक्षां भोक्तुं
मिच्छन्ति ॥

धूर्तसमागमः

प्रकाशः

आयुष्मन् यतीतामस्माकं कुतः सूतकदोषः । तथा च स्मृतिः
न वायुः स्पर्शदोषेण नाग्निर्दहनकर्मणा ।
नापो मूत्रपुरीषाभ्यां नान्नदोषेण मस्करी ॥

॥ मृताङ्गारः ॥ सविनयं

भगवन् यद्यप्येवं तथापि न संमतिः । पश्य
अनावृष्ट्या कृषिर्निष्ठा राष्ट्रभङ्गादृणादिकं ।
वाणिज्यमल्पलाभेन प्रातराशस्य का कथा ॥

॥ स्नातकः ॥ सक्रोधं संस्कृतमाश्रित्य

धिङ् मौख्यं जलधिसुतायाः श्रियः
नो जानाति कुलीनमुत्तमगुणं सत्वान्वितं धार्मिकं
नाचारप्रवणं न कार्यकुशलं न प्रज्ञयालंकृतं ।
नीचं क्रूरमपेतसत्त्वहृदयं यस्मादियं सेवते
तत् त्वं सानुगुणः पयोधिसुतया लक्ष्म्या प्रमाणीकृतः ॥

अरे णष्ठपरलोत्रा दुष्टब्रह्मणा ईदिसे दूंसह मज्झण्हे पठमं

अरे नष्टपरलोक दुष्टब्रह्मण ईदृशे दुःसहमध्यान्हे प्रथमं त्वां महाघनं
भिक्षित्वा कुतोऽन्यतो गत्वा अस्मामिभिक्षा ।

॥ १५० ॥

तुमं महाधरणं भेक्खिअ कुदो अणदो गदुअ अम्हेहि भिक्खा
पत्थिदन्वा ।

॥ मृताङ्गारः ॥

भगवन्नस्मदावासोत्तरं सुरताप्रियां नाम मासोपवासिनी
प्रतिवसति । तत्र गम्यतां ॥

इत्यभिधाय सत्वरं परिक्रान्तः

॥ विश्वनगरः ॥

यद्येवं ततः समीहितमेव नः संपन्नं । तदेहि तत्रैव गच्छाव ॥

इति परिक्रामतः ॥ स्नातकः ॥ पुरोवलोक्य गन्धमाघ्राय

१ भअवं पेक्ख पेक्ख एकाङ्गिआमुत्थमेत्थिआसंजुत्तमहा-
हन्दकुट्ठपरिमलुगारो अग्गिमभवणादोणं सेवदि । ता एदं ज्जेव
सुरतप्पिआए वासभवणं ॥

१ भगवन् प्रेक्षस्व प्रेक्षस्व एकाङ्गिकामुस्तमात्रिकासंयुक्तमहाकन्दकुष्ठ-
परिमलोद्गारोऽग्निमभवनादेनां सेवते । तदेतदेव सुरतप्रियाया वासभवनं ॥

विश्वनगरः ॥

विदग्धैव किल मासोपवासिनीति किंवदन्ती । तदागच्छो-
पसर्पति ॥

इत्येकान्ते स्थितौ । ततः प्रावृशति सुरतप्रिया ॥

॥ सुरतप्रिया ॥

१ धर्मो न इष्टो बहुदुःखचेष्टो

मोक्षेण सौख्यं मम अस्ति सत्यं ।

अथो समर्थो सकलं विधातुं

अनङ्गसर्वस्वकलानिधानं ॥

॥ स्नातिकः ॥ उपसृत्य

अज्जे विस्सण्णरो तुम्हाणं अदिधी उअत्थिदो ॥

१ धर्मो न इष्टो बहुदुःखचेष्टो मोक्षेण सौख्यं ममास्ति सत्यं । अर्थः
समर्थः सकलं विधातुं अनङ्गसर्वस्वकलानिधानं ॥

अर्थे विश्वनगरो युष्माकमतिथिरुपस्थितः ॥

॥ विश्वनगरं युष्माकमतिथिरुपस्थितः ॥

॥ सुरतप्रिया ॥ परिक्रम्यावलोक्य च

१ ता उग्रसर्पामि । ॥ उपसृत्य । भद्रं ॥ प्रणमामि ॥

॥ विश्वनगरः ॥ सप्रमोदं

मदभिलसितमाजिनं भूयाः ॥

सुरतप्रिया

२ भद्रं तुम्हाणं प्रसादेण

३ विश्वनगरः

॥ एवमचिरादस्तु ॥

सुरतप्रिया

३ अःशवेदु भद्रं जं मए कादव्वं दाअव्वं च ॥

विश्वनगरः

शुभे किमदेयमस्माकं भवत्या । सांप्रतं भिक्षुव तावत् ॥

१ तदुपसर्पामि । भगवन् प्रणमामि ।

२ भगवन् शुभमाकं प्रसादेन ।

३ आशापयतु भगवान् यद् मया कर्तव्यं दातव्यं च ।

सुरतप्रिया

१ भगवन् कीदृशी भिक्षा कीदृशीए बेलाए केत्तिआइ
ते अणाइ ॥

॥ विश्वनगरः ॥ सहर्षः

श्रूयतां ।

मांसं माषपटोलतक्रवडिकावास्तूकशाकं वटः ।
संजीवन्यथ मत्स्यमुद्गविदलप्रायः प्रकारोत्करः • ।
स्वाद्विष्टं च पयो घृतं दधि नवं रम्भाफलं शर्करा ।
संक्षेपादिति साध्यतां सुवदने भिक्षा मदीया द्रुतं ॥

॥ सुरतप्रिया ॥ विहस्य स्वगतं

२ हं एसो महप्पा अप्पविसज्जणजोग्गो ज्जेव देववरस्स
पसाएणो संपणो ।

१ भगवन् कीदृशी भिक्षा कीदृश्यां बेलायां कियन्ति ते अन्नानि ।

२ हूं एष महात्मा आत्मविसर्जनयोग्य एव देववरस्य प्रसादेन सम्पन्नः ।

ज्योतिरीश्वर

प्रकाशमञ्जलिं बद्ध्वा

^१ एदं सरीरं विरहेण जुत्तं ।

पाणा तहा धम्मफलैकसारा ।

सव्वं तुहाअत्तं उदारकित्ति ।

का वाहिरे वत्थुणि अत्थि अत्था ।

^२ ता अन्तरघरं पविसिअ वीसमीअदु भअव्वं । अहं उण
भिक्षापआरं करोमि ।

॥ स्नातकः ॥ सोपहासं

^३ भअव्वं पेक्ख पेक्ख ।

^१ इदं शरीरं विरहेण युक्तं, प्राणास्तथा धर्मफलैकसाराः । सर्वं त्वदा-
यत्तमुदारकीर्तौ । का बाह्यवस्तुनि अस्ति आस्था ॥

^२ तस्मादन्तरगृहं प्रविश्य विश्राम्यतां भगवान् । अहं पुनर्भिक्षाप्रकारं
करोमि ।

^३ भगवन् प्रेक्षस्व प्रेक्षस्व ॥

ज्योतिरीश्वर

प्रकाशमञ्जलिं बद्ध्वा

१ एदं सरीरं विरहेण जुत्तं ।

पाणा तथा धम्मफलैकसारा ।

सव्वं तुहाअत्तं उदारकित्ति ।

का वाहिरे वत्थुणि अत्थि अत्था ।

२ ता अन्तरघरं पविसिअ वीसमीअदु भअव्वं । अहं उण
भिक्षापआरं करोमि ।

॥ स्नातकः ॥ सोपहासं

३ भअव्वं पेक्ख पेक्ख ।

१ इदं शरीरं विरहेण युक्तं, प्राणास्तथा धर्मफलैकसाराः । सर्वं त्वदा-
युक्तमुदास्कीर्ते । का वाह्यवस्तुनि अस्ति आस्था ॥

२ तस्मादन्तरगृहं प्रविश्य विश्राम्यतां भगवान् । अहं पुनर्भिक्षाप्रकारं
करोमि ।

३ भगवन् प्रेक्षस्व प्रेक्षस्व ॥

धूर्तसमागम

संस्कृतमाश्रित्य

पक्वाः कुन्तलराजयः कटकटाक्षामौ कपोलाबुभाव्
एतस्याः स्तनमण्डलं निपतितं शुष्का नितम्बस्थली ।
दृक्पातस्मितभाषितैः शिव शिव प्रस्तौति नेत्रोत्सवं
किं ब्रूमः करवाम वेति किमियं दुष्टा जरत्तापसी ॥

विश्वनगरः

धिङ् मूर्ख किमसाधुजनोचितं प्रलपसि ॥

सुरतप्रियां प्रति

शुभे गम्बतां पाकशालां प्रति । वयमप्यागच्छन्त एवास्महे ॥

सुरतप्रिया

१ जं भअवं आणवेदि ॥

इति निष्क्रान्ता ॥

स्नातकः

२ मअवं जाव भिक्खा सिज्झदि ताव एत्थ ज्जेव भअवं

१ यद्भगवानाज्ञापयति ।

२ भगवन् यावद्भिक्षा सिध्यति तावदत्रैव भगवान् तिष्ठतु । अहं
पुनरनङ्गसेनिकायाः प्रवृत्तिं ज्ञात्वा लघु आगच्छामि ॥

टिट्ठदु । अहं उण अणङ्गसेणिआए पउत्तिं जाणिअ लहुं आअ-
च्छामि ॥

विश्वनगरः

वत्स सहैव गम्यतां ॥

इत्युभौ परिक्रामतः

॥ स्नातकः ॥

भअवं मूलणासअणाविदस्स गेहसणिहाणे अणङ्गसेणाए
वासभवणं ति मए सुदं । ता तस्स ज्जेव अणुसारेण अणेसम्ह ॥

अग्रतोवलोक्य

भअवं पेक्ख पेक्ख । एसा अणङ्गसेणा सुरविलासिणी विअ
विलोईअदि ॥

विश्वनगरः

तदागच्छाग्रतः । एनामुपसर्पवि ॥

भगवन् मूलनाशकनोपितस्य (गेहसंनिधाने) अणङ्गसेनाया वसंभवेन
इति श्रुत्वा तस्मात् तस्यैवानुसारेणान्वेषामहे ॥ भगवन् प्रेक्षस्व प्रेक्षस्व ।
एषाणङ्गसेना सुरविलासिनीव विलोक्यते ॥

इत्येकान्ते स्थितौ । ततः प्रविशति अनङ्गसेना

॥ स्नातकः ॥ सहसोपसृत्य

१ भव्यं पेक्ख पेक्ख अणङ्गसेणाए लावणलच्छि ।

णीलम्भोरुहपत्तकन्तणअणा संपुण्णचन्द्राणणा ।

उत्तुङ्गत्थणभारभङ्गुरतणू वेइव्व मज्जे किंसा ।

बाला मत्तगइन्दमन्दगमणा सुन्देरसोहामई ।

णूणं पंचसरस्स मोहणलआ सिङ्गारसञ्जीवणी ॥

विश्वनगरः ॥ स्वागतं ॥

यन्नेत्राञ्जनभङ्गिलङ्गिमयस्मेराननाम्भोरुहा

यत् साकूतकलाविलासवसतिर्यत् कान्तरोमोद्गमा ।

मद्भावेङ्गितसंगतिं तनुलतामालोक्य गोपायति

प्रायस्तत् कथयत्यनङ्गरचनामङ्गे कृशाङ्गौ स्थितां ॥

१ भगवन्, प्रेक्षस्व प्रेक्षस्वानङ्गसेनायां लावण्यलक्ष्मीं । नीलाम्भोरुहपत्र-
कान्तनयना सम्पूर्णचन्द्रानता । उत्तुङ्गस्तनभारभङ्गुरतनुर्वेदिरिव मध्ये
कृशाङ्गः बाला मत्तगजेन्द्रमन्दगमना सौन्दर्यशोभामयी । नूनं पञ्चशरस्य
मोहनलता शृङ्गारसंजीवनी ॥

प्रकाशं

सम्यगुपलक्षितं । तथा हि

यत् तीर्थाम्बु मुखाम्बुजासवरसो नेत्रे नवेन्दीवरै
दन्तश्रेणिनखास्तताक्षतचयो दूर्वा च रोमावली ।
उत्तुङ्गं च कुचद्वयं फलयुगं पत्रं कराम्भोरुहं
तन्मन्ये मदनार्चनाहितमतिः स्वाङ्गोपहारैरियं ॥

अनङ्गसेनां लक्ष्मीकृत्यं ।

यत् पूर्वं रचितं तपः प्रतिदिन या तीर्थयात्रा कृता
यद्भूमना पुरुषोत्तमार्चनविधौ चेतः कृतार्थीकृतं ।
तस्यैतत् परमप्रमोदजनकं प्राप्तं फलं कर्मणस्
तत् किं शास्त्रकथारसेन किमहो स्वर्गेण मोक्षेण वा ॥

इति कामावस्थां नाटयति

॥ स्नातिकं ॥ सहर्षवैराग्यं स्वगतं

१ एसो लम्पडो उन्दुरुविअरे सप्पो विअ पइठ्ठो । भोदु ।
जुत्तिपहाणेहि वअरणेहि णिवारइस्सं ॥

१ एष लम्पट उन्दुरुविवरे सर्प इव प्रविष्टः । भवतु युक्तिप्रधानैर्वचनै-
निवारयिष्यामि ॥ भगवन् त्वमुपेक्षितसंसारसौख्यो मोक्षैकपरायणः कथं एतादृशे
मृगतृष्णासदृशे मदनरसे पतित्वा आत्मानं व्यापादयसि । निवर्त्यतां अस्माद्
दुष्टगणिं काप्रसङ्गादिति ॥

भगवंं तुमं उपेक्खिदसंसारसोक्खो मोक्खेक्कपरा-
अणो कधं एअरिसे मअतिगहासरिसे मअणरसे पलिअ
अप्पाअणं वावादेसि । णिअत्तीअदु इमादो दुट्ठगणिआपसंगादो
त्ति ॥

॥ विश्वनगरः ॥ सावज्ञं

वत्स नैवं पश्यसि

यावद्दृष्टिर्मृगाक्षीणां न नरीनर्ति भङ्गुरा ।
तावज्ज्ञानवतां चित्ते विवेकः कुरुते पदं ॥

॥ अनङ्गसेना ॥ विहस्य

भअवं धणाधीणो वखु अअं जणो । एत्थ अरंणरुदिअं
कदुअ अप्पाणअं विडम्बेसि ॥

भगवन् धनाधीनः खलु अयं जनः । अत्र अरण्यरुदितं कृत्वात्मानं
विडम्बयति ॥

विश्वनगरः

सन्यासिनामस्माकं कुतोर्थसंपत्तिः । तदस्मच्छरीरेण यथासुखं
विनियोगः क्रियतां ।

सानुरागं

बाले मृणालदलकोमलबाहुदण्डे
चण्डि प्रचण्डवदने मयि देहि दृष्टि ।
एष त्वदीयवदनाम्बुजकृष्टचेता
दीनो यतिः सपदि मज्जति कामसिन्धौ ॥

स्नातकः

भो भद्रं तुमं उपेक्षिष्वदसांसारसोक्खो

इत्यादि पठति

॥ अनङ्गसेना ॥ संस्कृतमाश्रित्य

भगवन्नलमत्रात्यन्तानुसंधानेन ।

वागर्थं परिगृह्य मोक्षपदवीं ध्यायन्ति निर्मत्सराः
शान्तप्रौढकुलीनहीनविषये सर्वत्र साधारणाः ।

रागद्वेषममत्वकर्षितधियो वेश्याः सुरा भिक्षवो ।
वस्तुं नन्वपि नित्यमित्यहह किं कामार्णवे मज्जसि ॥

विश्वनगरः

प्रिये गृहाणास्मच्छरीरं ॥

इत्यञ्जले धारयति

॥ स्नातकः ॥ सहसोपसृत्य

१ अरे णट्ठपरलोआ दुट्ठपरिवाअआ एसा पठमं अहपरि-
गहेण तुह पुत्तबहू होदि । ता मुञ्च एणं ।

विश्वनगरः

धिङ् मुखं एषास्मद्बधूस्त्वद्गुरुपत्नी मातृतुल्या च । तत्
किमेनामनुबध्नासि ॥

॥ स्नातकः ॥ सक्रोधं

२ अरे रे लम्पडा एवं एवं भणन्तस्स दण्डप्पहारेण
पक्कमालूरफलं विअ मुण्डं दे अत्थरं करइस्सं ॥

१ अरे नष्टपरलोक दुष्टपरिवाजक एषा प्रथममस्मत्परिग्रहेण तव
पुत्रबधूर्भवति । तस्माद् मुञ्चैनां ।

२ अरे रे लम्पट एवं एवं भणतो दंडप्रहारेण पक्कमालूरफलमिव मुण्डं
तव खंडशः करिष्यामि ॥

इत्यन्योन्यं कलहं कुरुतः

॥ अनङ्गसेना ॥ स्वगतं

१ कथं धूर्तहस्तपतिदक्षि । भोदु एवं ताव ॥

प्रकाशं

॥ ईश्वरानन्दस्य भो.

भो महाभागधेया तुम्हाणं एयारिसे महाविवादे असज्जाइ-
मिस्सो पमाणीकरीअदु ॥

विश्वनगरः

प्रिये भवतु ॥

स्नोतकः

२ पिए दसटङ्का मए दादव्वा । ता तं गेण्हिअ मह
मणोहरं संपादेहि ॥

१ कथं धूर्तहस्तपतितास्मि । भवतु एवं तावत् । भो महाभागधेयौ युष्मा-
कमेतादृशे महाविवादे असज्जातिमिश्रः प्रमाणीक्रियतां ॥

२ प्रिये दशटङ्का मया दातव्याः । तस्मात् तद् गृहीत्वा मम मनोहरं
संपादय ।

धूर्तसमागम

इति ग्रन्थिं दर्शयति

॥ विश्वनगरः ॥

अलं ग्रन्थिदर्शनेन । आगच्छतं । तत्रैव गच्छामः ॥

इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति प्रथमाहः संधिः ॥

द्वितीयोऽङ्कः

ततः प्रविशति असज्जातिमिश्रो विदूषकश्च

॥ असज्जातिमिश्रः ॥

सप्रमोदनं

त्रैलोक्ये भोजनं श्रेष्ठं ततोऽपि सुरतोत्सवः ।

भोजनं वास्तु वा नास्तु जीवनं सुरतं विना ॥

वत्स बन्धुवंचक आगच्छाधीष्व ॥

विदूषकः

१ जं मिस्सो आणवेदि ॥

असज्जातिमिश्रः

यद्वामावक्त्रपानं यदलसनयनालोकनं केलिरङ्गे

यः स्यादप्यङ्गसङ्गः कुचकलससमुत्पीडने बाहुभङ्गिः ।

एतत् संसारसारं कुरु निजहृदये निर्विकल्पैककल्पं

किं ते कार्यं विवादक्वथितशृङ्गुमतिग्रन्थकन्थाभरेण ॥

१ यद् मिश्र आशापयति ।

॥ विदूषकाः ॥

१ भो मिश्र पराङ्गनासंभोगादपि परमन्दिरे संधि
कदुश्च जं अत्यो अवाहीत्यदि तं ज्जंवि तिदुश्चगामारं । पेक्ख
पेक्ख ॥

किं वाणिज्जेण कज्जं गिअधणविलयं तं क्वु काउण दुक्खं
किंवा कज्जं किंसीण पशुवसुगिअमायासगिकज्जदाए ।
किं विज्जाए फलं वा मरणममममुत्पण्णचिन्ताउत्ताए •
एकं तेज्जोअसारं परधणहरणं जूअकीलासुहं च ॥
ता एत्थ धुत्तउरणअरे जादिसो तुमं गुरु तादिसो
अहं सिस्सो संवुत्तो ॥

॥ असज्जातिमिश्रः ॥

अहो अस्मिन् नगरे निरुपधिजीवनतास्मद्विधश्रोत्रियाणां ।

१ भो मिश्र पराङ्गनासंभोगादपि परमन्दिरे संधि कृत्वा यदर्थविद्विषते
तदेव त्रिभुवनसारं । प्रेक्षस्व प्रेक्षस्व । किं वाणिज्येन कार्यं निजधनविलयं तं खलु
कृत्वा दुःखं किं वा कार्यं कृष्या पशुवसुनियमायासनिष्कायतया । किं विद्यायाः
फलं वा मरणश्रमसमुत्पन्नचिन्ताकुलायाः एकं त्रैलोक्यसारं परधनहरणं धूत-
क्रीडासुखं च ॥ तदत्र धूतपुरनगरे यादृशस्त्वं गुरुस्तादृशोहं शिष्यः
संबुतः ॥

दिनाष्टतयादारभ्य न कश्चिन्न्यायवादी न कपटश्राद्धप्रतिलम्भा
न च गणिकालापः ॥

नेपथ्ये

विज्ञाप्यतां मिश्रस्य स्थाने न्यायकरणार्थं वादिनौ द्वारि
वर्तेते ॥

॥ असज्जातिमिश्रः ॥

• वत्स बन्धुवंचक प्रवेशय वादिनौ

विदूषको निष्क्रम्य विश्वनगरस्नातकानङ्गसेनाभिः सह पुनः प्रविशति ।

असज्जातिमिश्रः ॥ विश्वनगरस्नातकौ निरीक्ष्य स्वगतं

कथमनर्थान्तरमापतितं ॥

* प्रकाशः

भगवन्नागन्तुका वयं । तन्नात्र भिक्षावसरः ।

॥ विदूषकः ॥

१ भो मिस्स एदे ज्जेव वादिणो । एदाणं विवादं विचारेदु
मिस्सो ॥

१ भो मिश्र एतावेव वादिनौ । एतयोर्विवादं विचारयतु मिश्रः ॥

॥ असज्जातिमिश्रः ॥ सहर्षं सगौरवं च
 आसनमुपनीयतां भगवते स्नातकाय च ॥
 विदूषकस्तथा कृत्वा सर्वान् उपवेशयति

॥ असज्जातिमिश्रः ॥

कोऽर्थी कः प्रत्यर्थी ॥

स्नातकः

१ भासाए अहं अर्थी शिञ्जरकरणे भञ्जवं ॥

असज्जातिमिश्रः

न्यायवादिनः प्रथमतो निकरः पश्चाद्भाषोत्तरे ॥

विश्वनगरः

अयमस्मत्संन्यासदण्डो निकरः ॥

स्नातकः

२ एदं मे इन्दासणकोल्लिअं शिञ्जरकरणेपविणीअदु ॥

१ भाषायामहमर्थी निकरकरणे भगवान् ।

२ इदं मे इन्द्राशतकौलिकं निकरकरणे प्रविनीयतां ।

॥ असज्जातिमिश्रः ॥ सगौरवं गृहीत्वा सप्रमोदमाघ्रय

किञ्चिद्विनियुज्यते

निद्राकरं दोषविनाशहेतु

क्षुधाकरं बुद्धिविकाशकं च ।

इन्द्राशनं कामबलानुकूलं

लब्धं मया दैववशादिदानीं ॥

विश्वनगरः

स्वाधीनयौवना सुभ्रूः सा मान्या सर्वकामिनां ।

अस्माभिरियमाक्रान्ता मदीया तेन वल्लभा ॥

॥ असज्जातिमिश्रः ॥ भाषां भूमौ लिखित्वा स्नातकं प्रति

स्नातक सत्वरमुत्तरं कुरु ॥

स्नातकः

१ एसा पुर्वं मए दिट्ठा दाऊण दसट्ठक्या ।

आणीदा अ मदिं दाइं मदीया तेन वल्लहा ॥

१ एषा पूर्वं मया दृष्टा दत्त्वा दराट्ठकान् । आनीता च मतिं दयितां
मदीया तेन वल्लभा ॥

असज्जातिमिश्रः

उत्तरमभिलिख ॥

विदूषकः

१ भो मिस्स पेक्ख पेक्ख अणङ्गसेणाए लावणालल्लि ।

मअलंछणविम्बफुरन्तमुही ।

णअणुप्पलचंचलकेलिकिही ।

थणभारणआ अइमज्झकिसा ।

पठमोदिअचन्दकलासरिसा ॥

असज्जातिमिश्रः ॥ अनङ्गसेनामालोक्य

अहो निर्माणवैदग्धी विधातुः । तथा हि

नीलोल्लसल्ललितखञ्जनमञ्जु नेत्रा

सम्पूर्णशारदकलानिधिकान्तवक्त्रा ।

बाला जगत्त्रितयमोहनदिव्यमूर्तिर

मन्ये विभाति जगति स्मरधीरकीर्तिः ॥

१ भो मिश्र प्रेक्षस्व प्रेक्षस्वानङ्गसेनाया लावण्यलक्ष्मी । मृगलञ्छुन
विम्बस्फुरन्मुखी । नयनोत्पलवञ्चलकेलिनिधिः । स्तनभारनतातिमध्यकृशा ।
प्रथमोदितचन्द्रकलासदृशा ।

भो वादिनौ एषा विवादाध्यासितानङ्गसेना जयपराजयं
यावत् मध्यस्थस्थाने स्थाप्यतां । एवंविधे च माध्यस्थ्ये वयमेव
नृपतिव्यवस्थिता मध्यस्थाः ।

अनङ्गसेनामानीय स्वसंनिधावुपवेश्य तदीयकरं हृदये

निधाय सप्रमोदं

विकचकमलकोषश्रीरियं काम्यभूतिर-
हिमकरकरजातचन्द्रकान्ताद्धि शीतः ।
मृगमदघनसारासंगसौरभ्यभव्यो
हरति मदनतापं कोमलः पाणिरस्याः ॥

क्षणं विचार्य उच्चैर्विहस्य

भो वादिनौ एतद्राज्यक्षेत्रेभुजङ्गयोरिव युवयोर्विवादः ॥

नथा हि

नैषा त्वदीया भवतोपि नेयं
मत्संनिधिष्ठा सुभगा मदीया ।

स्वप्नेपि पूर्वं मयि ज्ञातकेलि
स्ततोपि हेतोः खलु वल्लभा मे ॥

॥ विदूषकः ॥ अनङ्गसेनामालोक्य जनान्तिकं

१ भो सुन्दरि एसो मिस्सो वुद्धो भअवं णिद्धणो सिणादओ
इछारअणो । ता एदाणं समागमं परिहरिअ अम्हसमागमेण
तुह जोव्वणं सफलं भोदु ॥

इत्यात्मानं दर्शयति

॥ अनङ्गसेना ॥ सस्मितं

२ एदं धुत्तसमागमप्रहसणं संवृत्तं ॥

॥ विश्वनगरः ॥ सवैराग्यं

वत्स दुराचार न हि जलौकसामङ्गो जलौका लगति ।
मूलनाशकस्यायं विचारः । तदेहि सुरतप्रियाया एव भवनं
गच्छाव ॥

१ भो सुन्दरि एष मिश्रो वृद्धो भगवान् निर्धनः स्नातक इच्छारचनः ।
तस्मादेतेषां समागमं परिहृत्य अस्मत्समागमेन तव यौवनं सफलं भवतु ।

२ एतत् धूर्तसमागमप्रहसनं संवृत्तं ॥

इति निष्क्रान्तौ । ततः प्रविशति अपटीक्षेपेण मूलनाशकः

॥ मूलनाशकः ॥

^१ अले अले अण्डगशेणिए जाणिदे तुम्ह चलिदं ज
वालं वालं कअमअणमन्दिलकखौलवेदणं पत्थन्ते बहुवालं
हग्गे तए पआशिदे । ता शंपदं पअच्छ । अण्णधा लाअदोहाइं
दाव दाइशं ॥

अनङ्गसेना

^२ मूलनासअ संपदं ज्जेव असज्जाइमिस्सादो तुह दाइस्सं ।
ता सुत्थो होहि ॥

विदूषकः

^३ को एसो दुट्ठदसणो दुट्ठचरिदो दुट्ठवअणो ॥

^१ अरे अरे अनङ्गसेनिके शार्तं तव चरितं । यद् वारं वारं कृतमदनमन्दि-
रक्षौरवेतनं प्रार्थयन् बहुवारमहं त्वया प्रकाशितः ॥ तस्मात् सांप्रतं प्रयच्छ ।
अन्यथा राजद्विधानि तव दास्यामि ॥

^२ मूलनाशक सांप्रतमेव असज्जातिमिश्रान् तव दास्यामि । तस्मात्
सुस्थो भवं ॥

^३ क एष दुष्टदर्शनो दुष्टचरितो दुष्टवचनः ॥

असज्जातिमिश्रः

एष किं भगवद्गोचरः । पश्य

छिन्नौष्ठनासो गलगण्डनम्रो

वामान्निकाणो गलितैकहस्तः ।

शिलीषद्व्यापृतदक्षिणाङ्घ्रिः

स मूलनाशः किल नापितोसौ ॥

मूलनाशकः सहस्रोपसृत्य सर्वेषां सप्रमाणमादर्शं दर्शयति ,

असज्जातिमिश्रः

मूलनाशकं क्रियतामस्माकं नखलोम्नां परिष्कारः ॥

मूलनाशकः

१ पठमं वेदनं पञ्चछ ॥

असज्जातिमिश्रः

मूलनाशकं किमर्थं ॥

मूलनाशकः

२ भो यदि तुमं पलिकखलन्ते पठमं ज्जेव मलिशशशि ता
वेदनं किण पइछिदव्वं ॥

१ प्रथमं वेदनं प्रयच्छ ।

२ भो यदि त्वं परिस्खलन् प्रथमं मरिष्यसि तदा वेदनं केन प्रयन्तव्यं ॥

असज्जातिमिश्रः

अलं परिहृसेन । गृह्यतामिदं पास्तोषिकं ॥

इति कौलिकादाकृष्य गुञ्जाकिनीं ददाति । मूलनाशकः सगौरवं
गृहीत्वा सप्रमोदं आघ्राय किञ्चिद्विनियुज्य च मिश्रस्य करचरण-
योर्बन्धनं कृत्वा व्यापारं नादयति

॥ असज्जातिमिश्रः ॥ सुवेदनं

दलति हृदयमेतन्मोहमभ्येति चेतः

स्फुटति सकलदेहे कीकसन्नित्संधिः ।

विरम विरम शिल्पान्मूलनाश त्वमस्मात्

शिव शिव शिव सद्यो जीवनं कुर्वतीव ॥

इति मोहमुपगतः

॥ मूलनाशकः ॥ चालयित्वा

१ कथं मलिदे अशज्जाइमिश्रं लहू लहू अबकमिश्रं ॥

इति निष्क्रान्तः

१ कथं मृतोऽसज्जातिमिश्रः । लघु लघु अपक्रमिष्यामि ॥

॥ विदूषकः ॥ मिश्रस्य करचरणयोर्वन्धनमपनीय

१ भो आणवेदु मिसोअवरं हु तुह पिअं णिवाहइस्सं ॥

॥ असज्जातिमिश्रः ॥ संज्ञां लब्ध्वा

राष्ट्रं समस्तं कपटेन भुक्तं

धूर्तक्रियाभिर्दयेतयमाप्ताः

भवान् विनीतो मिलितश्च शिष्यः ।

नातः परं नः प्रियमस्ति लोके ॥

तथापीदमस्तु ।

काले संततवर्षिणो जलमुत्थः शस्यैः समृद्धा धरा ।

भूपाला निजधर्मपालनपरा विप्रास्त्रयीनिर्भराः ।

स्वादुक्षीरनतोदसः प्रतिदिनं गावो निरस्तापदः ।

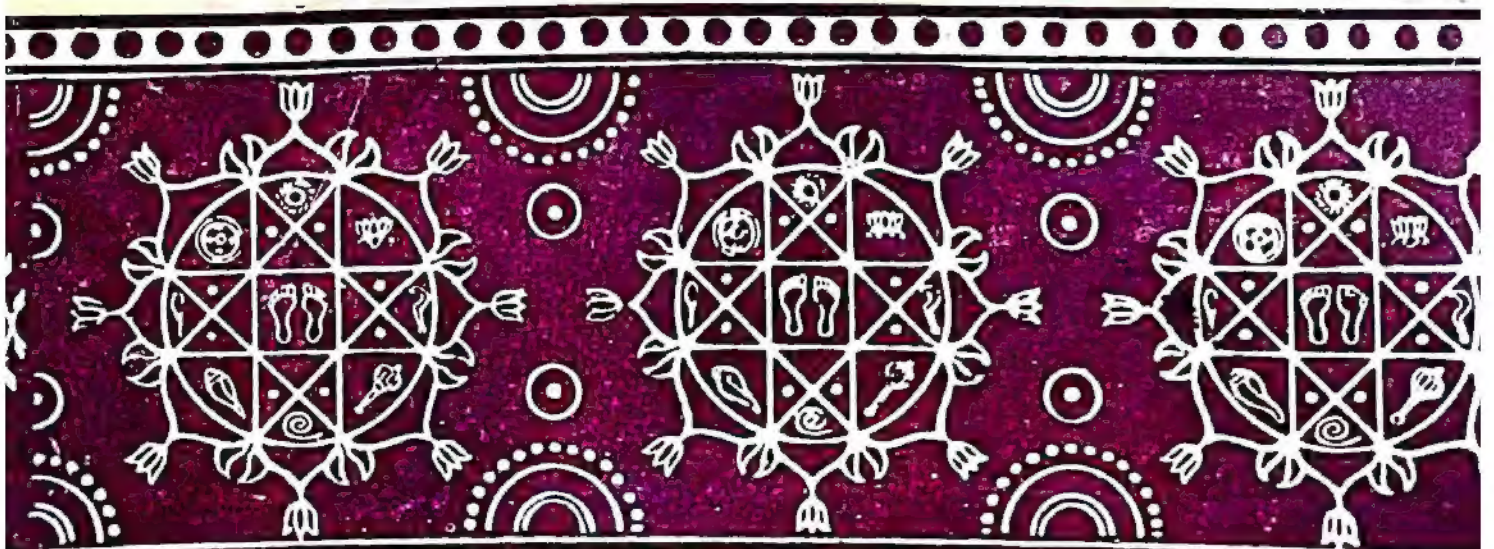
सन्तः शान्तिपरा भवन्तु कृतिनः सौजन्यभाजो जनाः

इति निष्क्रान्ताः सर्वे

इति श्रीकविशेखराचार्यज्योतिरीश्वरविरचितं धूर्तसमागमं नाम

प्रहसनं समाप्तं ॥

१ भो आज्ञापयतु मिश्रः । अपरं खलु तव प्रियं निर्वाहयिष्यामि ॥

স্বাধীন ভারতীয় মেয়িনী মাঠি মমিতি
'জীবজি' . প্রয়াগ-২